

Digital dannelse

Arve Thorshaug, høgskolelektor, HiNT

Det å mestre digitale medier er én av fem grunnleggende ferdigheter, på linje med det å skrive, lese, regne og uttrykke seg muntlig. Digital kompetanse er en sammensatt kompetanse som betyr både teknisk, metodisk og faglig trygghet knyttet til mestring av digitale medier. I tillegg handler det om digital dannelse, det å utøve dømmekraft, kildekritikk, nettvett og etikk i en digital hverdag. Digital kompetanse er evnen til refleksjon og holdninger til bruk av digitale verktøy.

Både barnehagen og skolen skal formidle verdier og kultur knyttet til bruken av digitale verktøy, og holdningsdelen ivaretas gjennom hele oppveksten. Det å forholde seg til en digital hverdag handler om å utnytte det som er bra, og ta avstand fra "skit'n". Det må læres i samspill med voksne. Voksne gir gjerne uttrykk for at de er to skritt bak ungdommene som oppleves som superbrukere av digitale medier. Men uansett opplevd kompetanse, ligger det en forutsetning om at vi som voksne tar på oss rollen som formidler av viktig innsikt og tydelige holdninger. Dette handler om å være oppdrager, en tydelig voksen som bryr seg, og som dermed må sette de nødvendige grensene.

Vi vet i dag at barn og unge i aldersgruppen 8–18 år i gjennomsnitt bruker to timer per dag på Internet. Det meste av tiden går med til dataspill. Mange av de spillene som brukes vil kunne ha negative følger for egne grenser for vold og uønsket atferd. I tillegg ser en at nettbaserte dataspill stjeler stadig mer fritid og skoletid. Dessuten har dette økonomisk side.

Mer enn 50 000 barn og unge mobbes daglig, og mye av denne mobbingen skjer ved bruk av mobiltelefon og pc. Barn helt ned i 6-7 års alder bruker ulike former for meldinger til å mobbe andre. Det spesielle med denne teknomobbingen er at man ikke ser offerets reaksjon, og at det som er formidlet/lagt ut på Internett, "aldri" forsvinner eller kan fjernes.

Konfliktrådet i Nord-Trøndelag melder om en dramatisk vekst i saker som omhandler mobbing og trusler. De fleste tilfellene foregikk på Internett og de ble utført av 15-16 åringer, men også av barn helt ned i 11-års alder. Det er viktig å formidle at de samme lovene som gjelder ellers i samfunnet, også gjelder nett- og mobiltelefonbruk. Altså at alle over 15 år kan bli straffet med bøter og/eller fengsel hvis en for eksempel sjikanerer, truer eller sprer løgner om andre, eller for den del legger ut bilder om andre uten samtykke far den det gjelder.

Forskningsdagene

Medietilsynets undersøkelse viser at hver fjerde person i alderen 8 til 18 år har opplevd at det er lagt ut bilder eller video av dem på Internett uten at de selv har gitt tillatelse til dette. 13 prosent sier at de selv har gjort det samme mot andre. Netby og Facebook er eksempler på nettsamfunn hvor en gjennom å bygge opp en image eller sosial plattform, kan eksponere seg selv, vennene og familien. Av de vel en million brukerne av Facebook her til lands, er det vel 70 prosent som har såkalt "åpen profil".

Det er all grunn til å dele Medietilsynets bekymring når det gjelder både omfang og teknologiske muligheter knyttet til chatting eller interaktiv samhandling med teks, bilder og film. Den fysiske avstanden mellom de involverte gjør at innebygde sperrer og normer blir utfordret. En hører i denne sammenhengen til stadighet om tilfeller der enkelte har gått for langt i forhold til det som er akseptabelt.

Den største utfordringen barn og unge derfor står overfor når de bruker Internett, er å lære forskjellen på ytringsfrihet og personvern. Dette understreker viktigheten av å fokusere på dannelsesdelen av den grunnleggende ferdigheten digital kompetanse. Barn og unge står daglig i en digital medieverden der de er nødt til å skille "skit'n" fra "kanelen". De lever i et samfunn der de må bli dyktige på å utnytte det som er bra i den digitale verden, samtidig som de skal manøvrere seg bort fra det som er negativt, destruktivt og ødeleggende. Dette er ingen medfødte egenskaper, men en kompetanse som må bygges og vedlikeholdes fra barnehage og gjennom hele utdanningsløpet, i samhandling mellom barnehagen, skolen og heimen.

(Publisert i Trønder-Avisa den 14.10.08)